

از این شماره برای آشنائی بیشتر به اسرار زندگی پیشوایان بزرگ اسلام بحث مشروحی با توجه به اسناد قرآنی که از مورخان شیعه و اهل تسنن در دست است از نظر خوانندگان محترم می گذرانیم و چون در باره پنجمین امام یعنی امام باقر (ع) کمتر در مجله سخن رفته است بشما از همینجا آغار می کنیم

حکومت تکبیزد .

در این مدت ، عناصر خون آشام ، و مزدوران بیرحم بنی امیه ، بر جان و مال مسلمانان تسلط یافتند ؛ عرصه پهنای کشور اسلامی بر رجال اسلام و مردان علم و فضیلت تنگ گشت . در زمان پیمانداران اموی ، شرای دبداری ؛ و مریخه سرایان و قصب گویان ، جای دانشمندان را گرفتند .

پیشوای چهارم حضرت علی بن الحسین (ع) که ناظر این منحنیهای ناراحت کننده بود ، در تمام این مدت با تأثر و اندوه بسر می برد و هیچگونه آزادی عمل برای نشر تعالیم درخشان اسلام ، و تشکیل مجامع علمی نداشت ، ولذا حقایق و معارف الهی را بسورت **مناجاتها و راز و نیازها** بیان میفرمود

فاجعه خونین سال ۶۱ هجری در زمین کر بلا منشأ پیدایش نهضتها و انقلابهای خونین بر ضد حکومت اموی ، و بمنظور خونخواهی شهیدان خاندان پیامبر (ص) گردید .

بر اثر این نهضتها حکومت بنی امیه دستخوش ضعف و تزلزل گشت ، و باقیام « عبدالله زبیر » در مکه و دعوت مردم به سوی خود ، بر ضعف آن افزوده شد ولی در دوران حکومت « عبدالملک بن مروان » که بساط دعوت و عبدالله زبیر ، بر چیده شد ، حکومت اموی جان تازه ای بخود گرفت و سنگریها و جنتیها دوباره آغاز شد .

حکومت عبدالملک در حدود بیست سال طول کشید پس از مرگ او ، پسرش « ولید » بر مسند مکتب اسلام

و سرانجام پس از زنجهای فراوان ، در سال ۹۴ هجری دیده از جهان فرو بست و با قلبی پر اندوه به جهان باقی شتافت ، ولی از این جهت مشهور و خوشوقت بود که فرزند برومند او حضرت باقر (ع) که وارث علوم او ، و مهدی دار ارشاد و هدایت جامعه اسلامی بعد از او بود ، در زمینه و شرایط مناسب ، علوم او را در جامعه اسلامی نشر خواهد داد .

۱- امام باقر (ع) که در فاجعه کر بلا سه ساله بود (۱) هنگام وفات پدر ؛ سی و نه سال داشت (۲) . او در این مدت در مشکلات و سختیها ، باید درعالمی قدر خود همکاری و همکاری می کرد و از علوم سرشار او بهره ها می برد .

پیشوای پنجم در خاندان پیامبر (ص) نخستین کسی بود که هم پدر ، و هم مادری هاشمی و علوی بودند زیرا مادر گرانقدر او ، و **فاطمه** « دختر امام حسن مجتبی (ع) بود (۳) اوزن شایسته و با فضیلتی بود که در میان فرزندان حضرت مجتبی ، هیچ ذلی بیایه فضیلت او نمی رسید . (۴)

در دوران امامت حضرت باقر (ع) که در حدود ۱۸ سال بود ، همزمان با دوران حکومت ولید بن عبد الملک ، سلیمان بن عبدالملک ، عمر بن عبدالعزیز ، یزید بن عبدالملک و هشام بن عبدالملک ، بود ، (۵) که

باستثنای عمر بن عبدالعزیز ، که شخصی عدالت پرور و نسبت به خاندان پیامبر (ص) علاقمند بود . همه در سنگریها و استبداد خود کامگی دست کمی از نیاکان خود نداشتند و مخصوصاً نسبت به پیشوای پنجم ؛ همواره سختگیری می نمودند .

پایه گذار نهضت بزرگ علمی مسلمانان :

پیشوای پنجم ، طی مدت هیجده سال ، در همان شرایط نامساعد ، به نشر و اشاعه حقایق و معارف الهی پرداخت و مشکلات علمی را تشریح نمود و جنبش علمی دامنه داری بوجود آورد که مقدمات تأسیس يك دانشگاه بزرگ اسلامی را که در دوران امامت فرزند گرامیش امام صادق (ع) به اوج عظمت رسید ، پی ریزی کرد .

امام پنجم در علم ، زهد ، عظمت و فضیلت ، سر آمد همه بزرگان بنی هاشم بود و مقام بزرگ علمی و اخلاقی او مورد اتفاق دوست و دشمن بود . بقدری روایات و احادیث و آثار علمی ، در زمینه بیان مسائل و احکام اسلامی ؛ تفسیر و تاریخ اسلام و انواع علوم ، از آنحضرت بیادگار مانده که تا آرزو از هیچیک از فرزندان امام حسن و امام حسین (ع) بجا نمانده بود .

رجال و شخصیتهای بزرگ علمی آنروز ، و نیز عده ای از یاران پیامبر (ص) که هنوز در حال حیات

- ۱ - کشف الغمّه ج ۲ ص ۳۴۸ کافی ج ۱ ص ۴۶۹ نورالایصار شبلنجی ص ۱۴۲
- ۲ - اعلام الوری ص ۲۵۹ اعیان الشیعه ج ۴ (بخش ۲) ص ۳
- ۳ - کافی ج ۱ ص ۴۶۹ اعلام الوری ص ۲۵۹ نور الایصار ص ۱۴۲
- ۴ - کاج ص ۴۶۹
- ۵ - اعلام الوری اعیان الشیعه ج ۴ ص ۲

وانشها را بیان نموده که جز گوردلان و قاریک - باطنان ، کسی نمی تواند آنرا انکار کند و از این رو شکافنده مشکلات علم ، و برافرازنده پرچم دانش ، لقب یافته است (۳)

« عبد الله بن عطاء » که یکی از شخصیت های برجسته دانشمندان درخشان عصر امام بود ؛ می گوید :

« من هرگز دانشمندان اسلام را در هیچ محفل و مجلسی که چنگیز و زیون ترا در محفل محمد بن علی (ع) ندیدم ، من و حکم بن عقیبه ، را که در علم و فصاحت مشهور آفاق بود ، در خدمت محمد باقر دیدم که مانند کودکی در برابر استاد عالی مقام ، زانوی ادب در برابر امام بر زمین زده محروم و مجذوب کلام و شخصیت امام گردیده است (۴)

پیشوای پنجم ، از هفتاد و نین جوانی ، مرجع سؤالات و مشکلات علمی مسلمانان بود ، روزی یکی از مسلمانان ، از پسر عمر ، سؤالی نمود و از جواب عاجز ماند و گفت : برود پیش این جوان (اشاره به حضرت باقر) و از او پرس ، و آنچه در پاسخ گفت ، بمن نیز بگو ، وقتی که آن شخص ، پاسخ درایه پسر عمر اطلاق کرد ، گفت : اینها خانمانی هستند که مغرب را باستان بشایستگی تقسیم می کنند (۵) (بقیه دارد)

بودند ، از حضرت آنحضرت استفاده می کردند (۱)

جابر بن یزید جعفی و کیمان سجستانی و فتهالی مانند : ابن مبارک زهری ، و ازاعی ابو حنیفه ، مالک ، شافعی ، و زیاد بن منذر نهدی از آثار علمی او بهره مند شده ، سخنان آنحضرت را بی واسطه و گاه با چند واسطه ، نقل نموده اند .

کتاب و مؤلفات دانشمندان و مورخان اهل تسنن مانند : طبری ، بلاذری ، خطیب بغدادی ، ابو نعیم اصفهانی ، و کتبی مانند موطأ : سنن ابی داود مستدرک ابو حنیفه ؛ مستدرک زوی ؛ تفسیر زمخشری و دیها کتاب نظیر اینها که از مهمترین کتب عالم تسنن است ؛ پر از سخنان پرمغز پیشوای پنجم می باشد و همه جا جمله : « قال محمد بن علی یوماً قال محمد الباقر ، چشم می خورد (۲)

* * *

آوازه علوم و دانشهای امام باقر (ع) چنان اقطار کشور اسلامی را پر کرده بود که لقب « باقر العلم » (گشاینده دریچه های دانش و شکافنده مشکلات علوم) بخود گرفته بود .

« این حجر عسقلانی » می نویسد :

« محمد باقر باندازه ای روز و اسرار علوم و دانشها را آشکار ساخته و حقایق احکام ، حکمتها و لطایف

۱ - ارشاد مفید ۲ - مناقب ابن شهر آشوب ج ۳ ص ۱۹۵

۳ - السواعق العرقة ص ۱۲۲ ظهر من مخبئات كنوز المعارف و حقایق الاحكام و الحكم و المطالبات ص ۱۲۲
یعنی الاعلی منطیس السیرة اوقاد الطوبیة و السریرة و من تم قبل فیہ هو باقر العلم و جامع و شاعر علیہ و رافعه ...

۴ - تذكرة الخواص ابن جوزی ص ۲۳۹ كشف القمعة ج ۲ ص ۲۲۹ اعلام الوری ص ۲۶۲ البدایة و النهایة

ج ۹ ص ۳۱۱ . حلیة الاولیاء ج ۳ ص ۱۸۶

۵ - بحار الانوار ج ۴۶ ص ۲۸۹ . مناقب ج ۴ ص ۱۹۷ .

مکتب اسلام